

ATATÜRK ve CUMHURİYET'İN DEĞERLERİ

BURSA SÖYLEVİ: Türk genci, devrimlerin ve cumhuriyetin sahibi ve bekçisidir. Bunların gereğine, doğruluğuna herkesten çok inanmıştır. Yönetim biçimini ve devrimleri benimsemiştir. Bunları güçsüz düşürecek en küçük ya da en büyük bir kıpırtı ve bir davranış duydu mu (...) nesi varsa onunla kendi yapıtını koruyacaktır. (...) İşte benim anladığım Türk Genci ve Türk Gençliği!

Mustafa Kemal Atatürk

11.1 LAİKLİK ve YURTTAŞLIK:

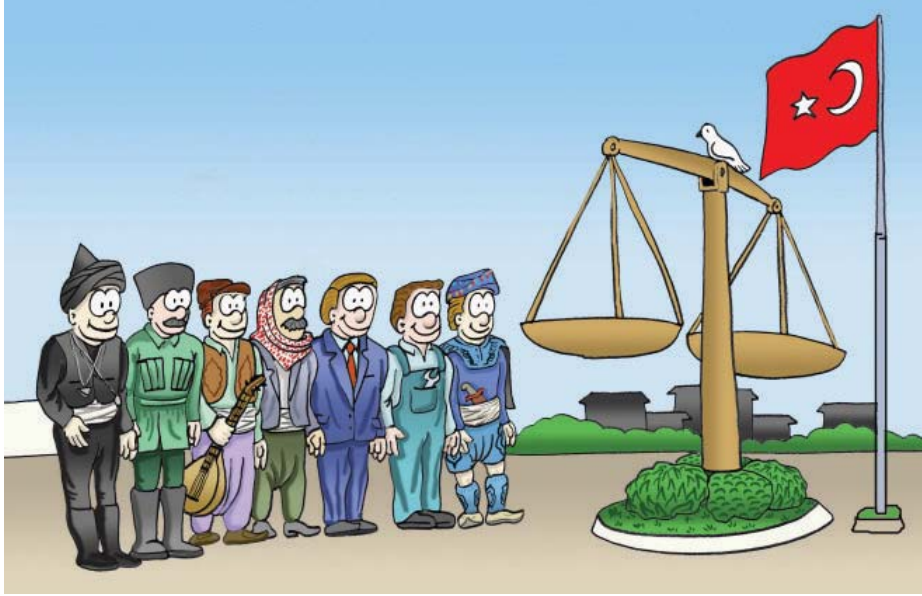
Atatürk, Cumhuriyeti iki önemli ayak üzerine kurmuştur. Bunlardan birincisi, din devlet işlerine müdahale etmeyecek, devlet de din işlerine karışmayacaktır... Yalnız dinin devlet işlerine karışmaması için din kontrol edilecekti. Bunun için 4 Mart 1924'de Diyanet İşleri kuruldu, aynı gün hilafet kaldırıldı. Cumhurbaşkanı Başkomutan kabul edilerek Genel Kurmay Başkanlığı kuruldu. Bunların üçünün bir arada, aynı gün yapılması dikkat çekicidir. O dönemde hilafetin kaldırılması bir hayli tartışmalara sebep oldu. Genel görüş halifeliğin kaldırılmaması yönündeydi. Halifeyi bütün Müslümanların başkanı olarak kabul edenler bulunuyordu. Bunun bir avantaj olduğunu savunanlar da mevcuttu. Ancak halifeliğin kaldırılmasının daha doğru ve sağlıklı olduğunu savunan meclis üyeleri tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde üç gün süren tartışmalarla aslında halifelik kurumunun Arap yarım adasında yapılan savaşlarda ve Anadolu'nun işgalinde hiçbir işe yaramadığı hatta bazı savaşlarda Müslümanlara karşı yurdumuzu savunmak mecburiyetinde kaldığımız anlatıldı. Halifelik diye bir makamın olmadığı İslam tarihinden örnekler verilerek izah edildi.

Halifelik İslam'da devlet başkanını ifade etmektedir. Adil ve halkına şefkatle davranan, sülale takip etmeyen, zamanla değişebilen bugünkü Cumhurbaşkanı makamına eşdeğer bir devlet görevlisinin Arapça adıdır. Biz buna Cumhurbaşkanı diyoruz. Yalnız hurafe o kadar çok ilerlemişti ki mutlaka halifelik makamı olacaktı çünkü bunu manevî bir güç olarak görüyorlardı. O günün meclisinde bulunan bazı milletvekilleri ciddi bir şekilde halifeliğin kaldırılmasını istemiyorlardı. İstanbul'daki halifelik kurumu yeni cumhuriyet için bir tehdit oluşturuyordu, devlet bütçesinden pay alacaktı ve aynı zamanda genç cumhuriyetin önünü tıkayacaktı.

Çünkü içten içe, sessizce çalışan bazı mihraklar, düşmanlardan temizlenerek yeni kurulan bu ülkenin başına tekrar padişahı getirmek ve köhneleşmiş düşünceleri yeniden yaşatmak istiyorlardı.

Atatürk yeni kurulan devlet için tehdit oluşturan bu unsurları kaldırmaya ve gerekli devrimleri yapmaya kararlıydı. Türk Milleti bunu çok iyi takdir edecek bilinçteydi. Halifeliğin kalkmasına, halifenin 10 gün içerisinde İstanbul'dan ayrılmasına ve hukuki olarak da bir yıl içerisinde Halifenin mahkemelere müracaat edebileceğine dair kanun metni oluşturuldu ve meclisten geçti. Dini kullanarak yurttaşlar üzerinde baskı oluşturan çok önemli bir kurum kaldırılmış oldu.

İkinci önemli ayak yurttaşlık ilkesidir. Cumhuriyetin kuruluşuna katkıda bulunmuş, Kurtuluş Savaşı'nda savaşmış, Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde bulunan Kürt, Laz, Çerkez, Alevi, Sünni, inancı ve etnik kökeni ne olursa olsun, yurttaş olarak kabul edilecek ve kanunlar önünde eşit muamele görecektir.

Atatürk çok okuyan bir insandır. Takriben 5000 kitap okumuştur. Bu kitapları hassasiyetle okumuştur. Kitapların kenarlarında kendi el yazısıyla notlar mevcuttur. Eleştirileri ve görüşleri yazılıdır. Kısmen sadece bilgi almak için zaman zaman baktığı kitapları da göz önüne alırsak 80 bin kitapla ilgilendiği ortaya çıkmaktadır. Arapça'yı çok iyi bilmekteydi. Kuran'ı Kerim'i rahatlıkla tefsir edecek bilgisi mevcuttu. Çeşitli cephelerde savaştığı için dünya toplumlarının inanç ve idare şekillerini çok iyi bilmekteydi. Atatürk bu bilgi birikimlerinin sonucunda Kurtuluş Savaşı'na girmiş ve Türkiye Cumhuriyeti'ni kurmuştur.

11.2. CUMHURİYETİN TEMEL İLKELERİ:

Cumhuriyet devriminin temel ilkeleri şunlardır:

- 1. Cumhuriyetçilik:** Devlet yönetiminin kişilerin, ailelerin, grupların tekeline bırakılmaması; vatandaşların yönetime etkin bir biçimde katılımının sağlanması amacıyla taşıyan anlayışa Cumhuriyetçilik denilmektedir.
- 2. Ulusçuluk:** Türkiye Cumhuriyeti'nin sınırları içerisinde bulunan tüm yurttaşlara din, dil, ırk, ayrımı yapılmadan yasalar önünde eşit muamele yaparak, farklılıklara saygı göstererek, siyasal ve ekonomik haklarını korumakla görevli olmaya "ulusçuluk" yani Türkiye Milliyetçiliği denir.

3. **Halkçılık:** Kimsenin kimseyi ezmeyeceği, sömürmeyeceği, siyaset için belirli tarafların korunmayacağı, herkesin yaşamı boyunca geçimi ve sağlığı bakımından güvenlik içinde olacağı, çalışma ve eğitim fırsatlarından eşitçe yararlanabileceği, insanlık onuruna yaraşan düşünceyi anlatır.
4. **Devletçilik:** Bireylerin girişimlerini, kişisel etkinliklerini esas tutarak, halkın ekonomik, sosyal, kültürel kalkınmasına imkan kazandıran politikalarda (her şeye sıfırdan başlanan bir ülkede); devlet yetkilerinin artması, kamu hizmet ve faaliyetlerinin genişlemesidir. Ulusun güvenliği ve ülkede yatırımların çoğalması için iktisadi alanlarla devlet fiilen ilgilenmiştir. Ulusal ana kaynaklar harekete geçirilerek, işletmeler ve sanayiler kurulup çalıştırılarak, yaratılan değerler ulus ve halk yararına sunulmuştur. İstihdam sağlanmıştır.
5. **Laiklik:** Devletin tüm inanç gruplarına eşit mesafede olması ve dinsel inançların devlet işlerine karışmaması, dinin siyaset aracı olarak kullanılmaması için devlet tarafından kontrol edilmesidir.
Laiklik; toplumsal yaşama aklın ve çağdaş değerlerin egemen olmasını kabul eden bir yönetim ve yaşam biçimidir. Laiklik; “dine karşı olmak veya dinsizliği özendirme” demek değildir. Laiklik, dinin siyasallaşmasına ve siyasetin dinselleşmesine karşı olmaktır.
6. **İnkılâpçılık:** Toplum yapısının bütünü ile, zaman içinde değişimini ifade eder. İnkılâplarda; rejim, anayasa ve temel kanunlar tamamen değiştirilir. Türk toplumu; son çağlarda, kendisini geri bırakmış olan kurumları yıkarak, evrensel ilkeler doğrultusunda ilerlemiş, yeni kurumların kurulmasını sağlamıştır. Eski biçimleri ortadan kaldırmış, demokratik, gelişmiş biçimleri ortaya koymuştur. İnkılâplarda; kadrolar yenilenir, gelişim ve yenilenme safhalar halinde, zaman içinde devam eder.

11.3. CUMHURİYET DEĞERLERİ:

Cumhuriyet değerleri; Kişilik, işlev, aidiyet, prestij ve statü değerlerinden oluşmaktadır.

Cumhuriyetin Kişilik Değerleri:

1. **Özgür ve Bağımsız Olmak:** Cumhuriyet, insanını dış ipoteklerden, istiladan, başkasına tabi olmaktan uzak tutar. Cumhuriyet insanı özgürdür. Bu özgürlük ve bağımsızlık anlayışını, bizim için kutsal bir savaş olan Kurtuluş Savaşı'ndan almıştır. Kurtuluş Savaşı bağımsızlığımızın simgesidir. Onun için, Türk Milleti'nin ilk niteliği, “Bağımsız ve Özgür” olmaktır.
2. **Özgüven Sahibi Olmak:** Cumhuriyet insanı özgüvenlidir. Kendine tam gü-

venir. Ulusuna güven duyar. Gücüne güven duyar. Toplumsal örgütlenmelere güven duyar, her şeyi yapabileceğine inanır.

3. **Akılcı Olmak ve Pozitif Bilime İnanmak:** Cumhuriyet insanı her şeyi akıl süzgecinden geçirir; düşünür ve ona göre karar verir. Peşin hükümden uzak, akılcı bir kişilik geliştirir. Dine bağlı kabulleri, pozitif bilimden ayrı tutar. Aklın üstünlüğüne inanır. Akıl onun özgürlüğünün temeli olmuştur.
4. **Sorumluluk Sahibi Olmak:** Cumhuriyet insanı bireysel ve toplumsal sorumluluk taşır. Sorumluluk, kişinin üzerine aldığı her şeyden hesap vermeye hazır olması demektir. Bu bir iş, karar, olay veya eylem olabilir. Bu nedenle kendilerini beden ve ruh sağlığı açısından geliştirirler. Kültürlerine sahip çıkarlar. Cumhuriyeti kollamak ve korumak için sorumluluk alırlar. Sorumluluk alanlarına kendileri, ülkeleri ve tüm insanlık dahildir.
5. **Etkin Olmak:** Cumhuriyet insanı hiçbir şey için, “Bana ne” demeyecektir. “Hepimiz her şeyden sorumluyuz” bilinci içinde hareket edecektir. Bu insan etkindir, katılımcıdır; kendi katılımıyla her şeyi daha iyiye, daha doğruya, daha güzele götürür.
6. **Bilimsel Olmak:** Cumhuriyet insanı bilime inanır ve güvenir. Bilimsel yöntemle gözlemlenmemiş, tanımlanmamış, deneysel yolla kanıtlanmamış şeylere inanmaz. Pratiğe ve kurama ulaşmamış alıntılarla, öğretilerle hareket etmez. Bilime inanmak, bilimsel olmak, bilimle hareket etmek, cumhuriyet insanının özelliğidir.
7. **Dayanışmacı Olmak:** Cumhuriyet insanı kesin olarak bencil değildir ve bencil olmamalıdır. O dayanışmacıdır. Hem kendi çıkarını, hem de diğer insanların çıkarlarını göz önünde bulundurarak hareket eder. Özellikle cumhuriyetin çıkarlarını her şeyden üstün tutar.
8. **Üretici ve Yaratıcı Olmak:** “Cumhuriyet Değerleri” üretici ve yaratıcı olmayı öncelikli değerler sayar. Hazır yiyicilik, mirasyedicilik, dalaverecilik, üçkağıtçılık, köşe dönücülük, bu değer sisteminde kınanmıştır ve kınanmaktadır.
9. **Yetkin Birey Olmak:** Cumhuriyet insanı çağın gerektirdiği bilgi ve birikimle donanmıştır. Her konuda kendi kararını kendisi verebilir. Kimseden emir alması gerekmez. Kendisini Osmanlı’daki gibi tebaa ve kul olarak görmez. Cumhuriyet’in saygın bir yurttaşı olarak görür. Cumhuriyet’in kişilik değerleri bunlardır. Bu değerleri korumaya eskisinden daha çok ihtiyaç vardır.

Cumhuriyetin İşlev Değerleri:

“İşlev (fonksiyon) değerleri”, bir toplumun, bir kurumun, bir örgütün en önemli değer sistemidir. İnsanlar kendilerinin ne işe yaradıkları sorusuna değer yargıları ile yanıt verirler. İnsanın kendine duyduğu öz saygı, bu değer sisteminden büyük ölçüde etkilenir. İşlev bir insanın, bir kurumun, bir örgütün, bir toplumun ne yaptığı, ne işe yaradığıdır.

Hangi işlerle değer kazandığı, hangi amaçlar için çalıştığı zaman kendini mutlu ve doygun hissettiği gibi soruların yanıtıdır.

Cumhuriyet insanının işlev değerleri:

1. Çalışkanlık.
2. Topluma, çevresine yararlı olmak.
3. Toplumda yararlı işlere katılmak ve bu işlerden görev almak.
4. Yaptığı işlerden tek beklentisi; “yararlı işler yaptığının kabul edilmesidir”.
5. Bu işlerden sağlanacak ekonomik değer, her zaman için sosyal hizmet değerinden sonra gelmelidir.

Cumhuriyet değerleri, eşitlikçi, sınıf çelişkilerinin derin olmadığı, emeğin ve insanın değer taşıdığı bir toplumda gelişip yaygınlaşabilir.

Cumhuriyetin Kimlik Değerleri:

Cumhuriyetten önce Osmanlı Devleti'nin son üç-dört yüzyıllık döneminde şu kimlik değerlerinin yaşadığını görmekteyiz.

1. Saraya yakın olmak üstünlük, soyluluk işaretiydi ve bu bir kimlik değeri idi.
2. Din eksenli yetkiler, görevler üstünlük belirten kimlik değerleriydi. (Tekke şeyhi, zaviye şeyhi, postnişin, hocalık, necip kavim, vs.).
3. Yerel kimlikler önem taşıyordu. Etnik kimlikler birer değeri. (Kürtlük, Çerkezlik, Gürcülük, Lazlık vs.). Hemşerilik büyük bir güven oluşturuyordu. Cumhuriyet bu kimliklerin yerine “birleştirici, eşitleştirici, yenileştirici” yeni bir kimlik kazandırdı.
4. “Egemenlik ulusundur!” ilkesiyle sarayın üstünlüğüne son verildi.
5. “Ulusçuluk”, kimlik değeriyle, etnik ve yerel kimlikleri birleştirdi. Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde “yurttaşlık” kimliği topluma kazandırıldı.
6. Din eksenli kimliklerin yerine “Laik Cumhuriyet Vatandaşı” kimliği kondu. Bugün hâlâ içeriden ve dışarıdan Cumhuriyetimize karşı iç ve dış odaklar sinsi savaşını sürdürmektedir. Buna karşın karanlık güçleri başarısızlığa uğratmamızın yolu Atatürk'ü ve Atatürkçülüğü çok iyi anlatmaktan geçer. Bu konuda Nutuk (Söylev) ve Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi çok önemli bir yol göstericidir. Unutmayalım, rehberimiz bilim, liderimiz Atatürk, amacımız çağdaş uygarlıktır.

Cumhuriyetin Saygınlık Değerleri:

Toplumsal saygınlık, insanın içinde yaşadığı toplumda kabul görmesinin yoludur. Bunlar aşağıda belirtilmiştir:

1. **Kanunlar:** Cumhuriyet ilan edildikten sonra yenilikler ve düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemelerin başında kanunlar gelir. Ceza kanunları, ticarî kanunlar, kamu ve sosyal düzeni kurumsallaştıran kanunlar yapılarak devlet vatandaş ilişkisi kurumsallaştırılmış, esas itibarıyla bağımsız olan mahkeme kararları öne çıkarılmıştır. Kanun her şeyin üstündedir. Kanun Cumhuriyet'in gücünü simgeler. Cumhuriyet savcısı da bunu temsil eder.
2. **Cumhuriyet Kadını:** Cumhuriyet, Türk kadınına önemli hakları sağlamıştır. Çarşaftan çıkıp özgürce giyinme tarzına kavuşan modern Türk kadını aynı zamanda seçme-seçilme hakkını kazanmıştır. Kanunlar karşısında hemen hemen eşit muameleye tabi tutulmuştur. Osmanlı devrindeki çokeşlilik kaldırılmış tek eşliliğe geçilmiştir. Bunlar Türk kadını için büyük saygınlık değerleridir.

Cumhuriyetin Statü Değerleri:

Statü, konum değerleri toplumun bireylerini etkileyen çok önemli bir değer alanıdır.

1. Devlet hizmetinde olmak, devlet görevi yapmak önde gelen bir konum değeridir.
2. Dürüstçe ve kendi emeğiyle kazanmak önemli bir değerdir. Burada kültürlü olmak, kitap okuyarak kendini geliştirmek, topluma faydalı sosyal faaliyetlere katılmak, kısaca bilinçli olmak çok önemli bir statü değeridir.
3. Cumhuriyetin konum değerlerinden biri de çağdaş ve uygar olmaktır. Bireyin kendisini zamanın şartlarına uydurarak giyimiyle, tavrıyla, kendine gösterdiği özeniyle toplum içinde varolması çağdaşlık ve uygarlığın bir göstergesidir. "Çağdaş ve Uygar olmak" özünde bir kültür sorunudur. Ve bizim kültürümüzde bu konuda önemli engeller vardır. Geleneksel otoriter kültür, gelişmemiz önünde çok büyük engeldir.

Cumhuriyeti ve cumhuriyetin değerlerini anlamak için Atatürk'ün Söylevi'ni herkese, özellikle de gençlere okutmalıyız. Çünkü bu gençler, Atatürk'ün, Türkiye Cumhuriyeti'ni dış ve iç düşmanlara karşı korumakla görevlendirdiği kuşaklardır. Atatürk, Türkiye'nin hukuk düzenini şeriatçı sistemden, akılcı, laik sisteme geçirdiği için ülkemizdeki şeriatçılar ona her zaman düşmandırlar. Bu gibi insanlar Atatürk'ün büstlerini ve heykellerini kent alanlarına ve okullara dikip bunlar önünde törenler düzenlemeyi "puta tapmak" sayarlar. Böylece Atatürkçülüğü yıpratıp laik Türkiye Cumhuriyeti'ni yıkmak, ulusumuzu Atatürk milliyetçiliği aşamasından ayırıp ümmetçilik karanlığına, ya da Turancılık hayalciliğine götürmek isterler; ama hiçbir

zaman başarıya ulaşamayacaklardır. Atatürk'ü "putlaştırmak", ya da "peygamberleştirmek", akli başında hiçbir Atatürkçünün hatırından geçmez. Atatürk de herkes gibi, ölümlü bir kişidir. Nitekim onun bedensel varlığı 1938 yılında aramızdan ayrılmıştır. Kendisi bunu bildiği için, ölümünden çok önce "Benim fani vücudum elbet bir gün toprak olacaktır, fakat Türkiye Cumhuriyeti ilelebet payidar kalacaktır." demiştir. Onun heykel ve büstleri önünde düzenlenen törenler, yontulmuş bir taş veya maden parçasına tapmak değildir. Aksine bu, kurduğu Türkiye Cumhuriyeti'nin bütünlüğü, dokunulmazlığı ve ilkeleri karşısında saygı belirtmektir. Bunları bilmeyenlere öğretmek, her aydına, her öğrenciye düşen vatan borcudur.

11.4. BÜYÜK ÖNDER ATATÜRK'ÜN EKONOMİ VE TİCARET ALANINDAKİ GÖRÜŞLERİ:

"Zayıf olanların hukukuna hürmetin noksan olduğunu veya hiç hürmet edilmediğini acı tecrübelerle öğrendik. Bugüne kadarki fedakarlıklarımızın semeresini elimizden kaçırmamak ve geçen bela ve felaketlerin bir daha tekrarlanmasını önlemek için ekonomik kalkınmamız şarttır. Ekonomik kalkınma, hür, bağımsız, daima kuvvetli, daima daha refah Türkiye idealinin belkemiğidir.

Yeni hükümetimizin düşmansız kalacağını farz etmek doğru değildir. Bu güzel temellerin dahi içine kundak (hile, sabote) koyarak onu yıkmaya çalışanlar olacaktır. Onun hayatına, ışığına karşı suikastlar tertip etmeye teşebbüs edecek olanlar bulunacaktır. Bütün bunlara karşı en kuvvetli silahımız ekonomideki genişlik, güç ve başarımız olacaktır.

Efendiler, milletimiz burada tespit ettiğimiz büyük zaferden daha önemli bir vazife peşindedir. O zaferin anlaşılması milletimizin ekonomi alanındaki başarılarıyla olacaktır. Bilirsiniz ki ekonomik yönden zayıf bir bünye fakr ü sefaletten kurtulamaz. Kuvvetli bir medeniyete, refah ve saadete kavuşamaz. Sosyal ve siyasal felaketlerden kurtulamaz. Memleketin idaresindeki başarı ise ekonomideki kazanımların derecesiyle orantılıdır. Hiçbir medenî devlet yoktur ki, ordu ve donanmasından evvel ekonomisini düşünmüş olmasın. Memleket ve bağımsızlık mücadelesi için gerekli olan bütün kuvvetler ve vasıtalar ekonominin genişliği ve gelişmesiyle mükemmel olur."

Atatürkçülük Türk Milleti'nin ihtiyaçlarından ve gerçeklerinden çıkmış millî bir ideolojidir. Temelinde insanlığın binlerce yıl işlediği yüksek değerler vardır. İlerlemeye, yeniliğe açıktır. Öyle bir ideolojidir ki vatani parçalanmaktan kurtarmış, yıkıntılar üzerinde onurlu ve millî bir devlet yükseltmiştir.

Atatürk sağ ya da sol diye nitelendirilen siyasî-ideolojik düşünce tarzlarına itibar etmemiştir. Onun için millî ve insanî değerler önemli olmuştur. Bu tür ayırım-

ların Türk toplumuna fayda yerine zarar getireceğini düşünmüştür. Atatürk orta yolu takip etmiştir. Bütün farklılıklara saygı göstererek onları bir araya toplamış ve topluma yararlı bir düzen oluşturmuştur. İnsanlar sol ve sağ kavramlarını çok farklı değerlendirebilmektedirler. Bu kavramlar kişilerin bakış açılarına göre değişkenlik gösterebilmektedir, bu kavramların içerisinde bile bir takım ayrımlar bulunabilmektedir. Bunun için Atatürk'ün Türk milletine sunduğu ilkelerden vazgeçilmemelidir. Atatürkçülük, temel nitelikleri değiştirilmeden yorumlanabilir, çünkü katı bir ideoloji değildir.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN ONUNCU YIL MARŞI

Çıktık açık alınla on yılda on savaştan,
On yılda on beş milyon genç yarattık her yaştan.
Başta bütün dünyanın saydığı Başkomutan;
Demir ağlarla ördük, ana yurdu dört baştan;
Türk'üz Cumhuriyetin göğsümüz tunç siperi;
Türk'e durmak yaraşmaz; Türk önde, Türk ileri..!
Bir hızla kötülüğü, geriliği boğarız;
Karanlığın üstüne güneş gibi doğarız;
Türk'üz, bütün başlardan üstün olan başlarız;
Tarihten önce vardık, tarihten sonra varız.
Türk'üz, Cumhuriyet'in göğsümüz tunç siperi;
Türk'e durmak yaraşmaz; Türk önde, Türk ileri..!
Çizerek kanımızla öz yurdun haritasını;
Dindirdik memleketin yıllar süren yasını.
Bütünledik her yönden İstiklal kavgasını;
Bütün dünya öğrendi Türklüğü saymasını.
Türk'üz Cumhuriyetin göğsümüz tunç siperi;
Türk'e durmak yaraşmaz. Türk önde Türk ileri..!
Örnektir milletlere açtığımız yeni iz;
İmtiyazsız, sınıfsız, kaynaşmış bir kütleyiz;
Uyduk görüşte bilgi, gidişte ülküye biz;
Tersine dönse dünya, yolumuzdan dönmeyiz;
Türk'üz Cumhuriyetin göğsümüz tunç siperi;
Türk'e durmak yaraşmaz; Türk önde, Türk ileri..!

11.5. ÖZLÜ SÖZLER

- Ek tohumun hasını, çekme yiyecek hasını.
- Aslanın erkeği aslan da dişisi değil mi?
- Erken kalkan yol alır.
- Her inişin bir yokuşu, her yokuşun bir inişi vardır.
- İnsanlar konuşa konuşa, hayvanlar koklaşa koklaşa anlaşır.
- İşten artmaz, dişten artar.
- Kılavuzu karga olanın burnu pislikten çıkmaz.
- Komşu komşunun külüne muhtaçtır. Komşu hakkı tanrı hakkıdır.
- Lafla peynir gemisi yürümez.
- Ne mutlu o kimseye ki söylenen acı söze karşı hiddetlenmez.
- Çalışanlar fenalık düşünmeye fırsat bulamaz, çalışmayanlar ise fenalıktan kurtulamazlar Hz. Ali
- İntikam ile efendilik olmaz Hz Ali
- Sükût yalan söylemekten, başkalarını çekıştirmekten evladır. Hz Ali
- Dostumun dostu benim de dostumdur, dostumun düşmanı benim de düşmanımdır. Düşmanımın dostu benim de düşmanımdır. Hz Ali
- Bir kimse senden emin olmazsa, sen de ondan emin olma. Hz Ali
- Öyle bir kimseyi dost tut ki; aranızda kardeşlik husule gelsin. Senin bulunmadığın yerlerde seni müdafa etmek için düşmanlarınla pençeleşsin. Hz Ali
- İnsana kıymet ve şeref veren yalnız ilimdir. Hz Ali
- İnsanlar hakkında kötü düşünerek, ilişkilerinizin iyi olmasını bekliyemezsiniz. Ancak, iş birliği birlik beraberlik, barış içinde olabilmemiz için birbirimiz hakkında olumlu düşünceler içerisinde olmalıyız.
- Geçmişin olumlu izlerini günümüzün evrensel değerleri ile birleştirerek, kalkınmamızı sağlamalıyız.